

2022-11-10

Vattenfalls Veteraners månadsmöte den 10 november 2022

Kommer dagens elmarknadsdesign att fungera i framtiden?

Vår ordförande Gunnar Lundberg inledde med en resumé över vad som hänt sedan elmarknaden avreglerades 1996. Han hälsade Bosse Andersson och Mats Nilsson välkomna.

Claes Hedenström presenterade de två paneldebattörerna:

Bosse Andersson som arbetat med politikerkontakter på Vattenfall och som vice VD på Svensk Energi.

Mats Nilsson som arbetat på Konkurrensverket, Vattenfall, Svensk Energi och Södertörns Högskola.

Claes informerade om strukturen i debatten:

1. Hur har elmarknaden utvecklats sedan avregleringen 1996? Grundläggande utgångspunkter, viktiga händelser och förändringar fram till 2021.
2. Vad är det som har hänt på elmarknaden det senaste året? Vad är orsakerna?
3. Vad är viktiga principer för en fungerande elmarknad i framtiden?
4. Vad finns det för förslag på förändringar? Vad bör man och vad bör man inte förändra på elmarknaden?

Bosse Andersson inledde med att beskriva elmarknaden före avregleringen och hur politikerna utredde och i stort samförstånd drev igenom avregleringen den 1 januari 1996. Han tog utgångspunkt i den omfattande skattereformen 1990-91. Då sänktes marginalskatten radikalt till max 50 %. I stället höjdes punktskatter på bensin och energi och koldioxidskatt och svavelskatt infördes. I uppgörelsen tillkom dessutom moms på elkostnaden inklusive moms på elskatten. Idag är elskatten ca 44 öre/kWh inklusive moms.

Tanken att marknaden skulle lösa elförsörjningen kom enligt Bosse snabbt på skam. Visserligen fanns en omfattande överkapacitet till en början men den tog snabbt slut efter många politiska ingripanden, främst stängningar av kärnkraft med hjälp av kärnkraftsskatten.

2016 tog politikerna fram en energiöverenskommelse som, enligt Bosse, endast resulterade i att ett antal politiker som deltog i arbetet blev ordentligt upplärda i hur elmarknaden fungerar. Vid valet 2018 försvann de flesta av dessa politiker från energipolitiken så resultatet av energiöverenskommelsen blev magert.

När vi nu har en akut situation på elmarknaden har den gamla regeringen gett elkunderna en subvention som har dålig träffsäkerhet och den nya regeringen föreslår ett högkostnadsskydd med lika dålig träffsäkerhet enligt Bosse. Han tog sig själv som exempel. Bosse har sedan flera år ett fast elavtal. De två bidragen gör att Bosses elkostnader de senaste två åren blir 0kr!

Ett förslag på en reform skulle, enligt Bosse, kunna vara att låta de stora elföretagen sälja sin el internt till kunderna. Produktionskostnaden för dessa bolag är betydligt lägre än marknadspriset på el. En sådan reform skulle givetvis slå ut alla små elhandlare men dom gör, enligt Bosse, ändå ingen nytta.

Mats Nilsson konstaterade att marknadsprissättning enligt dagens modell är att föredra. Det finns inte, enligt Mats, någon annan modell som är lika effektiv. Tyvärr har alla politiska beslut om nedläggning av fungerande kärnkraft bidragit till att vi nu inte har tillräcklig leveranssäkerhet.

Marknadsmodellen kommer, enligt Mats, inte att kunna lösa detta. Det är inte modellen i sig som är problemet utan den politiska inblandningen som lett till den situation vi har. I dag diskuteras mycket om den så kallade BEKEN-modellen. Mats har pratat mycket med Bengt Ekenstierna som inte vill förstå att modellen är omöjlig att införa i dagens elmarknad. Att ta fram en utbudskurva anpassad till behovet av el i Sverige utan export går givetvis att göra. Detta kommer dock att leda till att producenter, elhandlare och traders kommer söka alla möjligheter till att få sälja på export. Aktörer kommer att spara kapacitet till intra-daghandel

och därmed trycka upp spotpriset. Aktörer kan också lägga köpbud på Sverige-marknaden och sälja på export. Så vill man ha ett Sverigepris då måste det, enligt Mats, regleras fram.

Efter de två inläggen blev det en frågestund. Åhörarna var mycket engagerade och många frågor ställdes, bland annat om elområden och om vem som har ansvar för leveranssäkerheten. Mats svarade att man mycket väl kan tänka sig enbart ett elområde i Sverige. Han påpekade att mycket av framtida handel kommer att handla om intra-dag och reglerhandel med tanke på den stora mängden volatil produktion vi har. När det gäller leveranssäkerheten är det Svenska Kraftnät som har det momentana ansvaret medan det långsiktiga ansvaret finns det ingen som har.

Båda debattörerna framhöll behovet av en långsiktig energipolitik som håller mer än en valperiod. Erfarenheten av vad som hänt sedan 1996 borde ge politikerna den insikten. Om man önskar långsiktiga lösningar tex att ge kärnkraft en möjlighet måste garantier utlovas som inte går att politiskt ändra på vid ett regeringskifte. Ett avskräckande exempel är då man över en natt ändrat förutsättningarna för havsbaserad vindkraft, oavsett om man tycker de är fel eller rätt i och med regeringskiftet.

Månadsmötet avslutades med att Gunnar avtackade debattörerna med varsin blomstercheck för ett mycket intressant månadsmöte.

Nils Andersson

Claes Hedenström